ומה אילו עבד כהן שברח ואשת כהן שמרדה על בעלה הלא אוכלים בתרומה וזה אינו אוכל שפיר קאמר להו אמר רבא היינו דקא מהדרי ליה במתני' מפני שהוא קנינו דאי בעי שקיל [א]ארבעה זוזי מישראל ופסיל ליה כל היכא דאיתיה ולרבי מאיר תינח עבד כהן עבד ישראל מאי איכא למימר אמר רבי שמואל בר רב יצחק מפני שמפסידו משפחה כנענית אדרבה הרי הוא מתירו בבת חורין [ב]עבדא בהפקירא ניחא ליה זילא ליה שכיחא ליה פריצה ליה: **מתני'** [ג][א]האומר תנו גט זה לאשתי [ב]שטר שחרור זה לעבדי ומת לא יתנו לאחר מיתה [ג]תנו מנה לאיש פלוני ומת יתנו לאחר מיתה: **גמ'** אמר רב יצחק בר שמואל בר מרתא משמיה דרב והוא שצבורין ומונחין בקרן זוית במאי עסקינן אילימא בבריא כי צבורין מאי הוי הא לא משך ואלא בשכיב מרע מאי איריא צבורין כי אין צבורין נמי דהא [ד]קיי"ל [ה]דדברי שכיב מרע ככתובים וכמסורין דמו א"ר זביד לעולם בבריא וכדרב הונא אמר רב דאמר רב הונא אמר רב [ד]מנה לי בידך תנהו לו לפלוני במעמד שלשתן קנה רב פפא אמר לעולם בשכ"מ וכאידך דרב דאמר רב שכ"מ שאמר תנו מנה לפלוני מנכסי מנה זה נותנין מנה סתם אין נותנין חיישינן שמא מנה קבור קאמר [ה]והלכתא לקבורה לא חיישינן רב פפא מאי טעמא לא אמר כרב זביד

קסבר

וזה אינו אוכל. משוחרר אינו אוכל: **מפני שהוא קנינו.** טעמא מאי עבד כהן שברח אוכל בתרומה מפני שהוא קנינו דכהן הלכך אי בעי ההוא כהן כשיברח עבדו שקיל ארבעה זוזי מישראל ומקני ליה ניהליה כל היכא דאיתיה ושוב אינו קנינו ומיפסיל: **זילא ליה.** זוללה היא בעיניו לזלזל בה לכל תאותו: **ופריצא ליה.** מתנהגת עמו בפריצות: **מתני' האומר תנו גט** (א) **זה לאשתי** גרסינן במתני'. ולא גרסי' תן שלא מסרם ליד שליח בחייו לפיכך לא נחלקו חכמים בדבר לומר שמשעה ראשונה זכה לו השליח לעבד להיות משוחרר: **לא יתנו לאחר מיתה.** דגיטא לא הוי עד דמטי לידיה וכי מטי לידיה הא מית ליה משחרר ופקעה ליה רשותיה: **גמ' והוא שצבורים.** מנה דקתני מתני' בצבורין ומונחין המעות עסקינן ואמר מנה זה תנו לפלוני: **בבריא.** מתנת בריא במטלטלין יכול לחזור בו עד שימשוך ויורשו נמי מצי למיהדר ביה אליבא דמאן דלית ליה מצוה לקיים דברי המת ו): **במעמד שלשתן קנה.** ולקמן ז) מפרש טעמא. וצבורין בעינן דסבר רב זביד לא אמר רב קנה אלא בפקדון דקני ליה כל היכא דאיתיה: **שמא מנה קבור.** יש לו בקרקע וההוא הוא דיהיב ליה:

לא

ומה אילו עבד כהן שברח ואשת כהן שמרדה על בעלה כו'. לכך מזכיר אשת כהן כלומר כמו שאתם מודים לי באשה שהוא חוב אודו לי נמי בעבד והא דמסיים נמי אבל באשה חוב הוא לה הכל מדברי ר' מאיר מדלא קאמר אמרתם לו: **עבדא** בהפקירא ניחא ליה. וא"ת עבד קטן ישראל דלא ניחא ליה בהפקירא כדאמרי' בפ"ק דכתובו' (דף יא.) משום דלא טעים טעמא דאיסורא מאי איכא למימר וי"ל דמוד' ר"מ בעבד קטן ישראל וא"ת והא דקאמר התם והא קי"ל ודאי דעבדא בהפקירא ניחא ליה מנלן והא רבנן פליגי אר"מ ולית להו בהפקירא ניחא ליה וי"ל דמודו רבנן (ב) דניחא ליה בהפקירא אלא הכא גבי עבד לית להו לפי שהוא משועבד ורשות אחרים עליו וגדול הוא לו זכות של שיחרור משל הפקירא אבל גר שאין רשות אחרים עליו לא ח): **האומר** תנו גט. אי גרסי' תן גט זה אתיא מתני' כר"מ דוקא אי נמי אפי' כרבנן וכגון שאינו מוסרו מיד ליד אלא מראהו לו ומצוה ליתנו והוא לא נטלו עד אחר מיתה אי נמי נטלו לאלתר ואפ"ה לא זכה העבד ונאמר דלא אמרי' תן כזכי אלא כשמוסר לשליח מיד ליד ואשמעינן במאי דנקט זה דאע"ג שהגט בעין ולאוי ליתן בשעה שעושהו שליח והותחל כל כך מחיים אפ"ה לא יגמרו הדבר לאחר מיתה דאין גט לאחר מיתה אבל אור"ת דל"ג כלל זה דע"כ לא תנא זה במתני' לשום חידוש מדדייק בגמרא דמתני' בבריא דאי בשכ"מ מאי איריא תנו אפילו כתבו נמי ואי תנא זה לאשמועינן שום חידוש אפילו מיירי בשכיב מרע לא ה"ל למימר כתבו ואין נראה לומר דהכי דייק אי בשכיב מרע הוה ליה למיתני כתבו גט לאשתי ותנו שחרור זה לעבדי דהא כיון דצריך לשנות תנו שחרור זה אין לו לתנא לשנות כתבו גט לאשתי ולהאריך בלשון ט): **לא** יתנו לאחר מיתה. וקמ"ל דאין גט לאחר מיתה אע"ג דבהדיא תנן בפרק מי שאחזו (לקמן ד' עב.) דאין גט לאחר מיתה הכא איצטריך לאשמועינן י)(בגט שחרור שגם אחר שכתבוהו לא זכה בו העבד ואפי' בגט אשה נמי אשמועינן) דאע"ג שמינה המגרש בחייו השליח לא חשיב להיות כמותו אחר מותו כאילו הוא עצמו קיים אלא חשיב גט לאחר מיתה והתם אשמועינן דאע"ג שבא הגט ליד האשה מחיים הוי גט אחר מיתה ואשמועינן נמי לישני דתני התם הי משמע מחיים והי משמע אחר מיתה כ): **תנו** מנה לפלוני ומת יתנו לאחר מיתה. למאן דמוקי לה בבריא ובמעמד שלשתן א"ל לומר דלדידיה רישא נמי איירי במעמד שלשתן ומיירי שהגט כבר בעין דאם אינו בעין אפי' בממון לא שייך מעמד ג' ואיירי שהאשה רוצה בכך ואשמעי' דלא תקון מעמד ג' בשטר אלא בממון דאין נראה שיחלקו האמוראים ברישא דמתני' דמר מוקי לה במעמד שלשתן ומר בכתבו ותנו אלא בסיפא דוקא פליגי ומיירי רישא לכולהו בכתבו ותנו אפי' למאן דמוקי לה בבריא דלא שייך מעמד שלשתן ואע"ג דלא הוי רישא דומיא דסיפא אין לחוש דה"נ למאן דמוקי לה בשכיב מרע לא הוי רישא דומיא דסיפא מכל וכל שהשטר אינו בעולם כשמצוה ליתן והמנה הוא כבר בעולם אע"ג דבגמ' מוכח מרישא דסיפא איירי בבריא אלמא בעי דלהוי סיפא דומיא דרישא היינו משום דאית לן לאוקמי כולהו כחד גברא אבל מ"מ לא בעי לאשוויהו לגמרי: **והא** לא משך. תימה מאי פריך הא קי"ל (לקמן דף טו.) מצוה לקיים דברי המת אם כן נוקי מתניתין בבריא משום מצוה לקיים דברי המת וי"ל כיון דחכמים פליגי אר"מ ולית להו מצוה לקיים דברי המת אע"ג דקי"ל כר"מ לא בעי לאוקמי מתני' כיחידאה כדאשכחן בפ' כל הגט (לקמן ל.) דלא מוקי שמואל מתניתין כיחידאה כר' יוסי דאמר עשו שאינו זוכה כזוכה * אע"ג דבפ"ק דבבא מציעא (דף יב.) סבר שמואל כוותיה ועוד י"ל דלא מצי לאוקמי מתני' משום דמצוה לקיים דברי המת דאם כן מאי איריא צבורין אפי' אין צבורין נמי דסבר הגמרא מצוה לקיים כו' שייך אפילו במלוה דבבריא לא חיישינן למנה קבור מדלא פירש וא"ת ולרב גופיה תיקשי דלוקמא משום דמצוה לקיים דברי המת אפילו אין צבורין ויש לומר דרב לא סבר לה כרבי מאיר אלא כר' יוסי כדפסיק שמואל בפרק מציאת האשה (כתובות דף סט:) נמי כר' יוסי ועוד מפרש ר"ת דלא אמרי' מצוה לקיים דברי המת אלא בדבר שהושלש מתחלה לכך ביד שליש דומיא דהמשליש מעות לבתו (שם דף סט:) ותנו שקל לבני (שם) וכמתני' משמע שלא הושלש לכך מתחלה מדלא קתני תנו מנה זה לפלוני ולא דמי להולך מנה לפלוני דלקמן דאמרי' עלה מצוה לקיים דברי המת ואע"ג דלא תנא זה דהולך מנה לפלוני משמע שפיר בלא זה שמוסר לו באותה שעה להוליך יותר מבתנו מנה לפלוני וכן משמע בפרק מי שמת (ב"ב דף קמט.) גבי איסור גיורא דלא הוי מהני ביה טעמא דמצוה לקיים דברי המת בתריסר אלפי זוזי שהפקיד לרבא לפי שלא הופקדו מתחלה לתתם לרב מרי ויש לדחוק דשמא לא אמרי' מצוה לקיים דברי המת אלא כשהשליש מתחלה ורבא לא היה חפץ להיות שליש לכך ועוד אומר ר"ת דבגר לא אמרי' מצוה לקיים דברי המת דכל דאיתיה בירושה מצוה לקיים דבריו הואיל ולא פסק כחו מאותו הממון דמכחו יורשין אבל גר דליתיה בירושה ופסק כחו מממונו אין מצוה לקיים דבריו וכי האי גוונא אמרינן התם דכל דליתיה בירושה ליתיה במתנת שכיב מרע כו' ל): **אית** ספרים דגרסי שכיב מרע שאמר תנו מנה לפלוני מנכסי נותנין מנה זה נותנין מנה סתם אין נותנין דלמא מנה קבור קאמר ומפרש ר"י דה"פ דכשאמר מנכסי נותנין אפי' אמר מנה סתם ולא חיישינן למנה קבור כיון שמצוה לתת לו משלו רוצה שיתנו מ"מ והא דקתני מנה זה נותנין כשאינו מצוה לתת לו משלו אלא שמודה ואומר תנו מנה לפלוני פקדון שיש לו בידי ולכך במנה סתם אין נותנין דלמא מנה קבור קאמר שמודה שהוא של פלוני ומתני' איירי בפקדון ולהכי בעינן צבורין דבלא צבורין חיישינן למנה קבור וא"ת ואמאי אוקי רב בפקדון לוקמי במתנה כדמשמע לשון תנו ואפי' באין צבורין וי"ל דהא ככר אשמעי' בבבא בתרא (דף קנא.) דדברי שכיב מרע ככתובין וכמסורין דמו אבל בפקדון אשמועי' דלא חיישינן שמא שלא להשביע את בניו אומר כן דכיון שאומר תנו הודאה גמורה היא אכן קשה לר"י על זה דא"כ אמאי מוקי לה בשכיב מרע בבריא נמי מצי לאוקמי בכה"ג וכ"ת דלא חיישינן למנה קבור אלא בשכ"מ לפי שלא היה יכול לפרש מנה קבור מטורד חליו אבל בבריא מדלא פירש אינו מקפיד מאיזה יתנו לו א"כ לוקמא בבריא ואפי' באין צבורין לכן נראה דלא גרסי' מנכסי נותנין אלא אפי' במתנה חיישי' למנה קבור אלא גרסינן מנכסי מנה זה נותנין מנה סתם אין נותנין:

קסבר

מסורת הש"ס

א) [ע' תוס' מנחות קג: ד"ה כגון], ב) [כתובות יא.], ג) ב"ב קנא: לעיל ט:, ד) [לקמן טו. ב"ב קנא. קמה.], ה) [קדושין מח. ב"ב קמד. קמח. לקמן יד.], ו) [לקמן יד:], ז) [ע"ב], ח) [וע"ע תוס' כתובות יא. ד"ה מהו דתימא], ט) [ויותר מאריכות ומיושב תמצא בתוס' ב"ב קנא: ד"ה מנו], י) מ"ד מ"ז, כ) [ע' תוס' כתובות ג: ד"ה הרי זה], ל) [וע' תוס' ב"ב קמט. ד"ה דקא וכו' מאריכו טובא],

◆

גליון הש"ס

תד"ה והא לא משך וכו' אע"ג דבפ"ק דב"מ סבר. וע' בתוס' שם שכתבו בדרך אחר וע' בהר"ן נדרים ד' ה ע"ב ד"ה ר"מ:

◆

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה האומר תנו גט זה לאשתי גרסינן במתני' ולא גרסינן תן שלא מסרם ליד נ"ב עיין בדברי הרא"ש: (ב) תוס' ד"ה עבדא וכו' דמודו רבנן בעובד כוכבים דניחא ליה וכו' אבל עובד כוכבים שאין רשות:

◆

מוסף רש"י

עבדא בהפקירא ניחא ליה. נוח לו להיות עבד ויהא מותר בהפקר זימת השפחות, מהיות בן חורין להיות מותר בבת ישראל, דלא זילא ליה ולא שכיחא ליה להפקירא (כתובות יא.). **לא יתנו לאחר מיתה.** ואפילו רבנן דאמרי שיחרורי עבדים זכות הוא חבין לאדם שלא בפניו, נהי דלכסי וכי ביה דלא מצי למיהדר, מיהו מודו רבנן דכל כמה דלא מטא גיטא לידיה לא הוי משוחרר, וכיון דמית קדים תו לא הוי שיחרוריה שחרור, דנפקא ליה רשותיה מיניה ונפיל עליה רשות יורשין (לעיל ט:). **במעמד שלשתן.** אמר לו כן (קדושין מח.) נפקד ומפקיד ומקבל מתנה, קנה. כך תקנו חכמים לפי שהדבר תדיר הוא בין הבריות ולא הזקיקו חכמים להקנות בקנין ובעדים (רשב"ם ב"ב קמד.) מחלת הלכתא בלא טעמא הוא, ולפי שהדבר נהוג בין הסוחרים והתגרים תקנו את הדבר לקנות באמירה במעמד שלשתן, לפי שאין קנין מועיל בדבר שאין בעין (שם קמח.).

◆

תוספות רי"ד

קא"ל. אמר רבא היינו דקאמרי ליה במתני' מפני שהוא קנינו דאיבעי שקיל ליה ד' זוזי מישראל ופסיל ליה כל היכא דאיתיה. פי' מוכרו לישראל ומקנהו לו בכל מקום שהוא ושוב אינו קנינו וכיון שיכול לפוסלו וולתי השליח נמצא שלא עשה לו השליח שום חובה: גרסי' בירושלמי ר' יוחנן בעי הגע עצמך שהיה עבדו של קצין הרי הוא חוב לעבד הגע עצמך שהייתה אשתו של מוכה שחין הרי זה זכות לאשה אין לך אלא כהדה (אלא) אילו המוכר את עבדו שלא מדעתו שמא אינו מכור והמגרש את אשתו שלא מדעתו [א] שמא מגורשת היא. ור"מ תינח עבד כהן שברח עבד ישראל מאי איכא למימר א"ר שמואל בר יצחק מפני שמפסידו משפחה כנענית אדרבה הוא מתירו בבת חורין עבדא ניחא ליה בהפקירא דזילא ליה שכיחא ליה פריצה ליה: **מתני'** האומר תנו גט לאשתי ושטר שחרור זה לעבדי ומת לא יתנו לאחר מיתה תנו מנה לפלוני ומת יתנו לאחר מיתה. פי' המורה תנו גט גרסי' ולא תן שלא מסרם ליד שליח בחייו לפיכך לא נחלקו חכמים בדבר לומר שמשעה ראשונה זכה לו השליח לעבד להיות משוחרר. לא יתנו לאחר מיתה דגיטא לא הוי עד דמטי גיטא לידיה וכי מטי גיטא לידיה הא מית ליה משחרר ופקע ליה רשותיה אבל תנו מנה לפלוני ומת יתנו לאחר מיתה אעפ"י שלא משך ולא מצו יורשין הדרי בהו דדברי שכ"מ ככתובין וכמסורין דמי פי' [ב] כשאומר

עין משפט נר מצוה

עח א מיי' פ"ו מהל' גירושין הל' כח ופ"ט הל' יג [כב] סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סימן קמא סעי' נח [וסי' קמד סעי' ה']:

עט ב מיי' פ"ו מהל' עבדים הל"א סמג עשין פו טוש"ע י"ד סי' רסו סעיף עו:

פ ג מיי' פ"י מהל' זכיה הל' א סמג עשין פב טוש"ע ח"מ סימן רנג סעיף יח:

פא ד מיי' שם ופ"ו שם הל' ג סמג עשין פב טוש"ע ח"מ סי' רנ סעיף א:

פב ה מיי' שם פ"י הל' א סמג עשין פב טוש"ע ח"מ סימן רנג סעיף יח:

◆

תוספות רי"ד (המשך)

תנו מנה לפלוני מנכסיי [מנה זה] נותנין מנה סתם אין נותנין חיישינן שמא מנה קבור קאמר ומסיק תלמודא והלכתא למנה קבור לא חיישינן: אמר רב הונא אמר רב מנה לי בידך תנהו לפלוני במעמד שלשתן קנה אמר רבה מסתברא מילתא דרב בפקדון אבל במלוה לא פי' פקדון דאיתיה בעיניה מצי לאקנויי לחבריה במעמד שלשתן ואע"ג דלא משך המקבל אבל מלוה דליתא בעין דלהוצאה ניתנה לא קנה במעמד שלשתן עד שימשוך המקבל: והאלקי' אמר רב אפילו במלוה וטעמא מאי פי' כיון דליתא בעין מ"ש דקנייא מקבל בלא משיכה ומעמד שלשתן מה מהני ומסיק מר זוטרא הני תלת מילי שוינהו רבנן כהלכתא בלא טעמא חדא הא אידך דאמר רב יהודה אמר שמואל הכותב כל נכסיו לאשתו לא עשאה אלא אפטרופוס פי' להכניס ולהוציא ואעפ"י שכתבן לה בלשון מתנה לא קנאתן ואין טעם בדבר והלכה למשה מסיני שאין בה טעם אלא כך תקנו חכמים והפקר ב"ד היה הפקר אידך דאמר ר' חנינא המשיא אשה לבנו גדול בבית קנאו פי' בית מיוחד שאינו דר בו ועשאו לו בית חתנות אעפ"י שלא כתב לו מתנה עליו מסתמא קנאו ודוקא מנה לי בידך שכבר נתנו לו ולא אמר לו כלום בשעת הנתינה והשתא קא"ל הכי צריך מעמד שלשתן אבל אם א"ל בשעה שנתנו לו תנהו לפלוני זכה דהא אמרן כל האומר תנו כאומר זכו דמי ואין צריך מעמד שלשתן ולקמן נמי בעי' למימר הולך מנה זה לפלוני שאני חייב לו או תן מנה זה לפלוני שאני חייב לו זכה ואם בא לחזור אינו חוזר דהולך ותן זכה וכל שכן אם אמר לו זכה בעבור פלוני בפני דזכין לאדם שלא בפניו ואין צריך מעמד שלשתן אבל הכא דלא יהיב ליה מידי אלא על מנה דאית גביה או בפקדון או בהלואה אומר לו תנהו לפלוני צריך מעמד שלשתן ואפי' אם אמר לו בפני זכה לי בעבור פלוני לא זכה אם לא היה מעמד שלשתן דדוקא מאי דאמרי' זכין לאדם שלא בפניו בדמסר בידיה מידי אבל במידי דאיתיה ברשותיה לא מצי למימר ליה זכה בעבור פלוני עד שימשוך או עד שיהיה במעמד שלשתן דרשותו של אדם זוכה לו לעצמו שאם אמר לו מה שיש לי ברשותך יהא שלך קנה דרשותו של אדם קניא לו אבל כשאומר לו מה שיש לי ברשותי יהא לפלוני לא קנה שאין רשותו קנה לאחרים וצריך שימשוך המקבל או שיאמר לו במעמד שלשתן ואפי' אם אמר לו בשעת המסירה תן מנה זה לפלוני דאמרי' כל האומר תנו כאומר זכו דמי ואינו יכול לחזור בו בעי' למימר לקמן דוקא אם היה חייב ראובן לשמעון מנה שהלוהו או שהפקיד בידו שמעון ואם אמר ללוי תן מנה זו לשמעון זכה ואינו יכול לחזור בו אבל אם רוצה ראובן ליתן לשמעון אותו מנה במתנה ואמר ללוי תן מנה זה לשמעון אם רוצה ראובן לחזור בו יכול ולא אמרינן גבי מתנה כל האומר תנו כאומר זכו דמי כ"א גבי חוב ופקדון. אבל אם היה במעמד שלשתן אפילו גבי מתנה נמי קנה המקבל ואע"ג דאמר לו תן ולא אמר לו זכה.

[א] בירושלמי לפנינו הגירסא שלא מדעתה וע"ש במפרשים. [ב] נראה דזה ציון על מימרא דרב בגמ' שכ"מ שאמר וכו' מנה זה נותנים.